

Ünite 6: Harcamalar Üzerinden Alman Vergiler: Katma Değer Vergisi

Harcama Vergisi Kavramı ve Harcama Vergilerinin Sınıflandırılması

Kavram: Harcama vergileri; üretilen, tüketilen, satılan mal ve hizmetler veya çeşitli muameleler üzerinden alınan vergilerdir.

İktisadi Muamele Vergileri - Hukuki Muameler Vergileri Sınıflandırması İktisadi muameler vergileri, üretim, satış, tüketim gibi iktisadi olaylar üzerinden alınır. Hukuki muameler vergileri tek ya da çok taraflı hukuki işlemlerden, bazı işlem ve tasarruflardan alınmaktadır.

Genel Tüketim Vergileri - Özel Tüketim Vergileri Sınıflandırılması:

Genel tüketim vergileri, tüm iktisadi muameleleri vergi kapsamına almaktadır. Özel tüketim vergileri ise akaryakıt, sigara, alkollü içecekler gibi seçilmiş bazı ürünlerin satışını; KDV'ye ilave olarak vergilendirmektedir.

Harcama Vergilerinin Dörtlü Sınıflandırılması:

- Genel tüketim vergisi niteliğindeki harcama vergileri: katma değer vergisi
- Özel tüketim niteliğindeki harcama vergisi: Özel tüketim vergisi, banka ve sigorta muameleleri vergisi, özel iletişim vergisi, şans oyunları vergisi
- Kamunun hizmet veya mal satışı karşılığında aldığı harcama vergileri: harçlar, değerli kağıtlar vergisi
- Çeşitli işlemler üzerinden alınan harcama vergisi: Damga vergisi

Katma Değer Vergisinin Temel Özellikleri

Tarihçe: KDV uygulaması 1985'te başlamış; Gider Vergileri Kanunu yürürlükten kalmıştır.

Üretim Zincirinin Tüm Aşamalarında Vergi Alınır: KDV, genel tüketim vergilerinin en gelişmişidir ve Avrupa Birliği ülkeleri dahil pek çok ülkede uygulanmaktadır. Yayılı muamele vergisi; verginin, üretim ve pazarlamanın her aşamasında alınmasıdır. Üretim zincirinin sadece bir aşamasında vergi alınması toplu muamele vergisidir. KDV yayılı muamele vergisidir.

Vergi Sadece Katma Değer Üzerinden Alınır: KDV'de vergi, aşamalarındaki satış fiyatı üzerinden değil, her aşamada ortaya çıkan katma değer üzerinden alınır. Bu anlamda katma değer; alman mallara ödenen bedel ile bu malların satış fiyatı arasındaki farktır.

Kanuni Mükellefler Ödedikleri Vergiyi Fiili Mükelleflere Yansıtırlar: KDV uygulamasında, üreticiler ve satıcılar tarafından ödenen vergilerin tamamı sonuçta tüketiciye yansıtılmaktadır. KDV'de fiili mükellef nihai tüketicidir.

Katma Değer Vergisinin Konusu:

- Ticari, sınai, zirai faaliyet ve serbest meslek faaliyeti çerçevesinde yapılan teslim ve hizmetler
- Diğer bazı teslim ve hizmetlerdir. İşletme personeline ücret, prim, ikramiye, hediye, bağış gibi isimlerle verilenler de teslim olarak kabul edilir, her türlü mal ve hizmet ithalatı KDV'ye tabiidir. Posta, telefon vb hizmetler, spor toto oynanması, piyango düzenlenmesi, profesyonel sanatçıların yer aldığı konserler, boru hattı ile ham petrol, gaz taşınması, kamu kuruluşlarının ticari sınai mesleki nitelikteki teslim ve hizmetleri de KDV'ye tabiidir.

KDV’de Vergiyi Doğuran Olay

Vergiyi doğuran olay, malın teslimi veya hizmetin yapılması anında ortaya çıkmaktadır. KDV Kanunu 10. Maddesine göre vergiyi doğuran olay;

- Fatura ve benzeri belgeler malın teslimi veya hizmetin yapılmasından önce veriliyorsa bu belgelerin düzenlenmesi,
- Malın alıcıya gönderilmesi halinde, nakliyesine başlanması,
- Su, elektrik, gaz tesliminde bedellerinin tahakkuk ettirilmesi,
- İthalatta, Gümrük Kanunu’na göre gümrük vergisi ödeme yükümlülüğünün başlamasıdır.

Vergiyi doğuran olay için; faturanın düzenlenmesi, malın nakliyesine başlanması, gümrük beyannamesinin tescili yeterlidir.

KDV’nin Matrahı

KDV’nin matrahı, teslim ve hizmetler karşılığında ödenen bedellerdir. Bedel, malı teslim alan veya kendisine hizmet yapılan ya da bunlar adına hareket edenlerden, bu işlemler karşılığında alınan veya borçlanılan; para, mal, menfaat, hizmet ve değerlerin toplamıdır.

Vergi Mükellefi, Vergi Sorumlusu

KDV’nin Mükellefi: KDV Kanunu’nun 8. maddesinde düzenlenmiştir:

- Mal teslimi ve hizmet ifası hallerinde, bu işleri yapanlar,
- İthalatta mal ve hizmet ithal edenler,
- Transit taşımalarda, gümrük veya geçiş işlemine muhatap olanlar.
- PTT işletme Genel Müdürlüğü, Radyo ve Televizyon Kurumları... vb. teşkilat müdürlükleri
- At yarışı, müşterek bahis tertipleyenler,

İşlemler karşılığında alınan veya borçlanılan; para, mal, menfaat, hizmet ve değerlerin toplamıdır.

Vergi Mükellefi, Vergi Sorumlusu

KDV’nin Mükellefi: KDV Kanunu’nun 8. maddesinde düzenlenmiştir:

- Mal teslimi ve hizmet ifası hallerinde, bu işleri yapanlar,
- İthalatta mal ve hizmet ithal edenler,
- Transit taşımalarda, gümrük veya geçiş işlemine muhatap olanlar,
- PTT işletme Genel Müdürlüğü, Radyo ve Televizyon Kurumları... vb. teşkilat müdürlükleri
- At yarışı, müşterek bahis tertipleyenler,
- Gelir Vergisi Kanunu’nun 70. Maddesinde belirtilen mal ve hakları kiraya verenlerdir.

KDV’de Sorumluluk: KDV’de vergi sorumluluğu, vergi alacağının emniyetle tahsilini sağlamak amacıyla getirilmiştir.

Katma Değer Vergisinin Oranı

KDV Kanunu'nun 28. Maddesinde oran %10 olarak belirlenmiştir. Aynı madde ile Cumhurbaşkanına (eski yönetim sisteminde Bakanlar Kuruluna) bu oranı 4 katına kadar çıkarma ve % 1'e indirmeye yetki verilmiştir. Halen uygulanmakta olan oranlar %1, %8, %18 olmak üzere üç tanedir.

% 1 Oranı Uygulanan Mal Teslimleri (I Sayılı Liste): Gıda, inşaat ve diğer olmak üzere üç şekilde listelenmektedir.

Gıda olarak, pirinç, buğday unu ve buğdaydan üretilen normal ekmek, yufka, kuru üzüm, kuru incir, fındık, Antep Fıstığı, zeytin, patates gibi ihrac potansiyeli yüksek zirai mahsuller, taze sebze ve meyveler sayılabilir.

İnşaat olarak, büyük şehir belediye sınırları hariç, ticari işletme tarafından satılan 150 metrekareye kadar olan konut teslimleri, konut yapı kooperatiflerine yapılan inşaat taahhüt işlerini sayılabilir.

Gazete, dergi, motorsoz bisikletler, kullanılmış binek otomobiller, cenaze hizmetleri, kan teslimleri, finansal kiralama (leasing) yoluyla makine- teçhizat alımlarına da %1 oranında KDV uygulanmaktadır.

% 8 Oranında Uygulanan Mal Teslimleri ve Hizmet İfaları (II Sayılı Liste): Bu oran, gıda (simit, poğaç, süt, peynir yumurta, toz-kesme şeker, makarna yemeklik yağ, hayvan yemleri ...gibi), sağlık (İnsan ve hayvan sağlığına yönelik koruyucu hekimlik, teşhis, tedavi, ilaç teslimleri), eğitim- kültür (sinema, tiyatro giriş ücretleri, kitap vb yayın hizmetleri, özel eğitim hizmetleri, okul defteri, silgi, kalem), turizm (otel konaklama), tekstil-deri (iç ve dış giyim, iplikleri halı kilim, ev tekstili, ayakkabı, çanta) olmak üzere 5 ana faaliyet alanına uygulanmaktadır.

% 18 Oranında Uygulanan Mal Teslimleri ve Hizmet İfaları (Genel Oran):Bu gruba iki listede de yer almayan diğer tüm teslim ve hizmetler girmektedir.

KDV Beyannamesi, KDV'nin Ödenmesi, Ödenecek KDV'nin Hesabı

Vergilendirme Dönemi ve Beyan: KDV, mükelleflerin yazılı beyanları üzerine tarh olunur.

- Vergilendirme dönemi kural olarak birer ay olarak belirlenmiştir.
- İthalat, transit ve Türkiye ile yabancı ülkeler arasındaki taşımacılık işlerinde vergileme dönemi, gümrük hattından geçilen an olarak belirlenmiştir.
- İşletme esasına göre defter tutan ve sadece şehirlerarası veya uluslararası ve yolcu taşımacılığı yapan mükelleflerin vergilendirme dönemi 3 aydır.

KDV beyannamesinin vergilendirme dönemini takip eden ayın 24. günü akşamına kadar ilgili vergi dairesine verilmesi gerekmektedir.

Verginin Tarhı ve Ödenmesi: Beyannamenin verildiği günde vergi tarh edilir ve hesaplanan vergi

- Beyanname verilen ayın 26.günü akşamına kadar ödenir.
- Eğer KDV beyanı, gümrük giriş beyannamesi ile yapılacaksa, beyanname vergi mükellefiyetinin başladığı anda ilgili gümrük idaresine verilir ve ödenir.

Ödenecek KDV'nin Hesabı ve Vergi İndirimi: mal ve hizmet alımlarında KDV ödenmekte, satışlarda ise KDV tahsil edilmektedir. Alımda ödenen(hesaplanan) ile satışta tahsil edilen (indirilecek) KDV birbirinden indirilebilir.

İstisnalar

KDV istisnası 7 başlıkta ele alınmaktadır.

İhracat İstisnası: İhracat teslimleri ve bu teslimlere ilişkin hizmetler ile yurt dışındaki müşteriler için yapılan hizmetler vergiden istisna edilmiştir.

Araçlar ve Yatırımlarda İstisna:

Faaliyetleri kısmen ya da tamamen deniz, hava, demiryolu araçlarının işletilmesi yükümlülerine ve yatırım teşvik belgesi sahibi mükelleflere belge kapsamındaki makine ve teçhizat teslimlerdir.

Taşımacılık İstisnası: Transit ve Türkiye ile yabancı ülkeler arasında yapılan taşımacılık işleri istisna kapsamındadır.

Diplomatik İstisnalar: Karşılıklı olmak şartıyla, yabancı ülkelerin Türkiye'deki diplomatik temsilciliklerine ve bunların diplomatik haklara sahip mensuplarına yapılan teslim ve hizmetler vergi dışındadır.

İthalat İstisnası: Gümrük Kanunu'nda gümrük vergisinden muaf olarak ithale dilen eşya, transit ve gümrük antrepo rejimleri ile geçici depolama vergi dışındadır.

Sosyal ve Askeri Amaçlı İstisnalar:

Bu grupta yer alan istisnalar kısmi istisnadır. Diğer bir ifade ile vergi dışında tutulan aşama son aşamadır ve mal teslimi veya hizmet ifası ile ilgili bundan önceki aşamalarda ödenen KDV'lerin iadesine izin verilmemektedir.